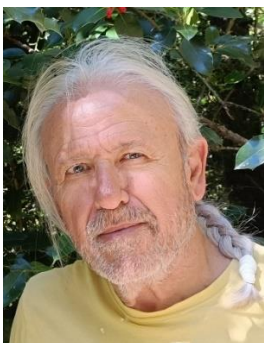

Un crim d'estat de fa mig segle

Josep Miralles Climent
Doctor en Història

Fa cinquanta anys, un nombrós grup de diverses comarques del País Valencià, acudien, com cada any, a l'acte multitudinari de Montejurra, un esdeveniment anual on es qüestionava i es criticava amb duresa la dictadura franquista i tot el que representava.

Aquell 9 de maig de 1976, recent mort Franco, però amb les inèrcies del seu règim, es van produir uns esdeveniments tràgics durant el primer govern de la monarquia que el general havia establert després de la seva mort.

Es tracta dels anomenats «crims de Montejurra», esdevinguts en un lloc emblemàtic per als carlistes, situat a les proximitats d'Estella (Navarra) on, aquell any, un grup de mercenaris de l'extrema dreta internacional, va intentar acabar amb un moviment centenari —el carlisme— que s'havia convertit en un malson per al règim franquista primer, i per a la monarquia de Joan Carles després. Allà, a Montejurra, els terroristes van assassinar Aniano Jiménez Santos i Ricardo García Pellejero, i van ferir més de 30 persones.

Tres instantànies dels grups agressors de Montejurra-76. Es veu a l'home de la gavardina que va matar Aniano Jiménez Santos, amb la pistola a la mà.

I és que el carlisme majoritari, seguidor d'en Xavier de Borbó Parma i del seu fill Carles Hug, no només representava una alternativa a la monarquia franquista, sinó que, des que el dictador va prendre el poder, va mantenir un pols amb el règim i una oposició al mateix, que li va costar la persecució entre 1936 i 1982 a base de censures, expulsions, detencions, tortures, empresonaments, consells de guerra i morts, segons es demostre en les meves investigacions, de les quals es van publicar dos llibres: *La rebeldia carlista. Memoria de una represión silenciada...(1936-1955)* (Schedas) i *Una represión olvidada. El carlismo perseguido por el franquismo i la extrema derecha (1955-1982)* (Txalaparta).

En Xavier de Borbó Parma amb els pares de Joan Fuster a Sueca els anys cinquanta.

Un aspecte de l'aplec carlista d'Algemesí a mitjans dels anys seixanta.

L'oposició carlista a la dictadura venia de lluny. En Xavier va ser expulsat per Franco en plena guerra per oposar-se a la política feixista; després va fer la resistència a França, va ser detingut per la Gestapo, internat al camp de concentració nazi de Dachau i, quan el van alliberar, per celebrar-ho, hi va haver manifestacions al seu favor arreu de les Espanyes; la realitzada al Cap i Casal, de milers de carlistes valencians, va suposar un enfrontament amb la Policia on hi va haver ferits, empresonaments i multes a una trentena de carlistes. Encara que l'oposició de l'època era des de posicions tradicionalistes, a partir dels anys seixanta, i a causa d'una evolució política i ideològica, el Partit Carlista es va situar a l'esquerra defensant una alternativa socialista autogestionària, formant part de tots els organismes unitaris d'oposició democràtica que intentaven acabar amb la dictadura i impedir la instauració de la monarquia de Franco.

Manifestació carlista a València per celebrar l'alliberament d'en Xavier de Borbó Parma del camp nazi de Dachau el 1945. Hi va haver una trentena de detinguts, empresonaments i multes.

En aquest context, els multitudinaris actes anuals de Montejurra s'havien convertit en un altaveu opositor al qual també acudien convidades organitzacions i grups que lluitaven tant per la democràcia com per una revolució social pacífica.

El règim no podia tolerar que una organització popular i de masses com era el carlisme —que havia fet la guerra al bàndol nacional—, s'oposés de manera ostentosa al sistema filofeixista de FET i de les JONS, ni al posterior sistema filoliberal dels tecnòcrates de l'OPUS.

Imatge del multitudinari acte de Montejurra dels anys seixanta.

Pancartes de en l'acte de Montejurra de 1969

Per això, des de les clavegueres de l'Estat, amb implicació del rei Joan Carles, Suárez, Fraga, etc., es va orquestrar la dita «Operación Reconquista», per intentar convertir Montejurra en un acte domesticat. I per això es va comptar, protegits per la Guàrdia Civil i la Policia Armada, amb els pistolers mercenaris neofeixistes —les habitacions dels quals en un hotel proper a Ayegui, van ser reservades pel Govern Civil—. Però alhora, perquè no semblés una agressió, es va intentar implicar organitzacions ultres espanyoles com la UNE o tradicionalistes nostàlgics —passats al franquisme joancarlista— que, suposadament, haurien d'acudir en massa a suplantar el carlisme esquerrà, per a la qual cosa, des del Govern es facilitava el material, la logística, els autobusos i les dietes, per valor de 5.687.500 pessetes. Tanmateix i segons un informe confidencial de la Guàrdia Civil, no van poder mobilitzar més que 600 persones davant dels 6.000 carlistes que van poder acudir, segons el mateix informe.

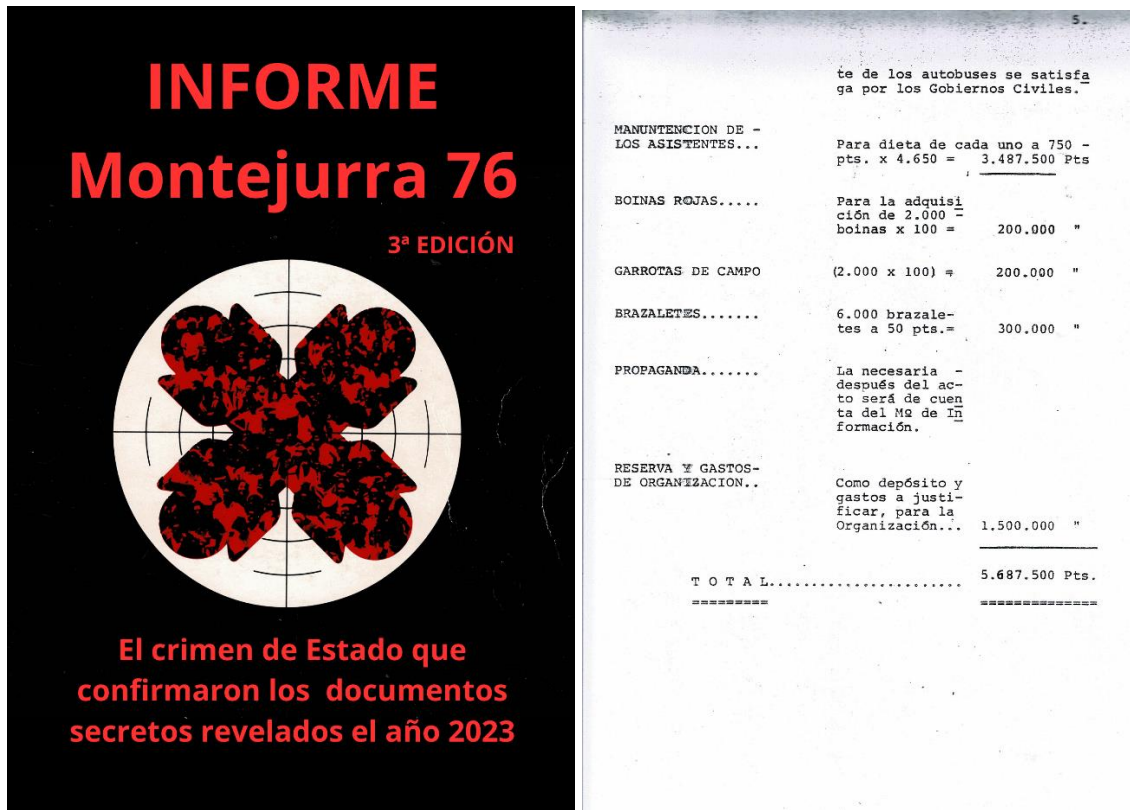
Un aspecte de la protesta de joves carlistes després de les agressions del Montejurra-76

Quan el jutjat d'Estella es va fer càrrec d'aquells successos, no va fer més que posar pals a les rodes als advocats de les víctimes, impeding una investigació imparcial, però, a més, després dels crims, el govern de Suárez va difondre la idea d'enfrontament entre faccions del carlisme, que després va arrossegar la sentència del Tribunal Suprem de 3 de juliol de 1978, així com el Ministeri de l'Interior el 2001, —assumida igualment el 2003 per una sentència de la Sala del Contenciós de l'Audiència Nacional que, finalment, després de 27 anys de lluita dels advocats carlistes, va haver de reconèixer Aniano i Ricardo com a víctimes del terrorisme amb totes les seves conseqüències—.

Així doncs, el que va ser una agressió de la internacional feixista, —alentada per les clavegueres de l'Estat espanyol—, s'ha seguit presentant com una confrontació. Un fals i maliciós argument que alguns comunicadors, ja sigui per estar pagats amb fons de rèptils, ja sigui per ignorància o bé per mala fe, encara mantenen a dia d'avui aquesta absurda teoria de l'enfrontament.

I per demostrar que va ser una agressió i no una confrontació, he pogut veure recentment el que s'ha publicat: un dossier de documents confidencials, facilitats pel fill del aleshores governador de Navarra el 1976, —José Luis Ruiz de Gordo, sota les ordres de Fraga— que va ser testimoni d'algunes reunions del seu pare. Un fill que, davant la imminència de la seua mort, deguda a un càncer, i per tenir la consciència tranquil·la, va facilitar aquells documents el 2023, i una carta manuscrita que va veure la llum després de morir, a l'abril de 2025. Amb aquests

documents, s'ha ampliat en la seva tercera edició, el denominat «Llibre Negre», o *Informe Montejurra 76*, que porta per subtítol: *El crimen de Estado que confirmaron los documentos secretos revelados el año 2023*.

Portada del «Llibre Negre», ampliat amb el dossier de documents confidencials que confirmen la implicació de l'Estat en els crims de Montejurra, i un dels fulls sobre l'organització de la logística que es va preparar pel Govern.